

LICHTER PÉTER: A TITOKZATOS STYLESI ESET

Két hajnal

NAGY V. GERGŐ

A POIROT-PUZZLE ÉS A MOZIKOLLÁZS TALÁLKOZÁSA A VÁGÓASZTALON.

Egy újabbkori Lichter Péter-moziban gyakran az a leghosszabb képsor, amely a játékidő során felhasznált filmeket veszi sorra – zárójelbe tett évszámokkal és rendezőnevekkel, megnyugtatóan meditatív zenére. A rendező legújabb *found footage* darabjában például szekérderéknyi némafilm és néhány korai hangosfilm címe tűnik föl a stáblistán, de ezekután a kilencvenes évek videójátékai folytatják a leltárt: A *titokzatos stylesi eset* ugyanis a filmművészet csendes tudattalanját (a némafilmkorszakot) és a digitális őskort (a millennium előtti pixel-univerzumot) csúsztatja össze a jelen horizontján (például gifek és a Google Maps képei között). Lichter lényegében a poszt-gutenbergi kultúra két alapító időszakát írja egymásra: két kezdet, két távoli hajnal, két vizuális ősvilág viszonyáról mesél.

Hogy mindegy Agatha Christie-regény ad apropót, az végképp nyilvánvalóvá teszi a vállalkozás szépséges radikalitását. Merthogy az új Lichter-opusz (folytatva a *Polaroidok*, a *The Rub* vagy *Dr. Moreau* becses hagyomá-

nyát) valójában egy szellemhű adaptáció: Poirot egyik korai kalandjára komponált avantgárd filmkollázs. A képernyőre zsúfolt, különálló szekvenciák meg az ide-oda loopolt gifek háttérében az azonos című Christie-regény hangoskönyvi verziója szól – még hozzá Kránicz Bence gördülékenyen önkényes szöveggöngyölgése alapján és Mácsai Pál veretes tenorjában kidalolva. S így a *Barokk Feminában* már kipróbált, kubista kollázs-forma új funkciót kap: a játékosan összekutyult film- és médiatörténet, a mezítlábas effektekkel kidekorált, keszkesza képanyag egyszerre illusztrálja és értelmezi, segíti és gáncsolja a transzparens narratívát: ódon polgári enteriőrök százai idézik meg a Christie-regény kulisszáit – miközben az osztott képek vizuális burjánzása elvonja a figyelmet Mácsai jól modulált hangjáról és a történetről.

S mindebben az az igazán megkapó, hogy azonnal, lefegyverzően idegennek és szokatlannak hat. A *titokzatos stylesi eset* – éppúgy, mint a *Barokk Femina* – elementárisan különös és megragadóan kísér-

teties atmoszférát épít a képfajták és műnemek vitájából: a távoli hagyományok, médiumok és korszakok konfrontációja tökéletesen sajátos érzéki élményt ad és sui generis minőséget teremt. Az absztrakt formákra vetített filmképeket csíkok, négyzetek és körök szabdalják fel, nyilak mutatnak rá fontos tárgyakra, máskor a képernyőre pakolt filmszcénák építőkövekké vagy egymás részeivé válnak: mintha valamiféle gyermeken tiszteletlen barkács-perspektívából tekintenénk vissza a sosem látott múltra, és valaki az összehasonlítás, a vizsgálódás és a buherálás örömeivel számolná meg, kerítené körül vagy parcellázná fel a képelemeket.

Ez az öröm Poirot örömeire hasonlít – sugallja Lichter, aki a játékos machinálást, a képek és korszakok felszabadult vizsgálatát (meg a befogadás aktusát) egyfajta nyomozássá transzponálja, vagy akként értelmezi. „Új és új rendszerbe illeszttem [a kérdéseket], míg a lehetséges válaszok, mint a kirakósjáték fogacskái, egymásba nem kapaszkodnak” – zengi el Mácsai egy ponton Poirot ars poétikáját, ami jelen esetben a képalkotói logikára is érvényesnek látszik: Lichter műve maga is egyfajta film- és médiatörténeti kirakósnek hat. A videójátékok és az olcsó digitális effektusok úgy bontják szét, írják felül és alakítják át a múltból megidézett filmek képeit, mint ahogy maga Hercule Poirot bányik a valóság tényeivel: az önkényes, kubista mozikollázs a módszeres analízis eszközeinek látszik, a régivágású nyomozás pedig a költői igazságok keresésének. Lichter filmje végső soron azt bizonyítja, hogy a rendszerező elemzés és a jókedvű kutatás járulékosan költészetet teremt, sőt, talán egy lényegű vele – s ez aligha meglepő egy olyan író-beszélő-tanító filmestől (franciául így hívnák: *l'homme cinéma*), aki az eddigi pályáival a szaktudomány, a legkommerszebb tömegfilm és az legabsztraktabb avantgárd közé, mert a szélsőségek szabad montázsában ismerte föl a tudás (vagy a szépség) ígértét.

A TITOKZATOS STYLESI ESET – magyar, 2022. Rendezte: **Lichter Péter**. Írta: **Agatha Christie** regénye alapján **Kránicz Bence**. Szereplő: **Mácsai Pál**. 70 perc

„Mint a kirakósjáték fogacskái”